

(กสม.แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 9/2564)

**กสม. ชี้ยังมีการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับในอุตสาหกรรมประมงไทย
เผยผลการลงพื้นที่จ.ภูเก็ต พบประชาชนจำนวนมากไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้
ขณะที่ครอบครัวผู้จ้างใน กทม.ไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้กว่าสามสิบปี**

วันที่ 25 พฤศจิกายน 2564 เวลา 10.30 น. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยนายวัสสกันต์ ภัยสิทธิ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พร้อมด้วยนายภาณุพันธ์ สมสกุล ผู้อำนวยการสำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 9/2564 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. กสม. เผยผลการตรวจสอบกรณี “ฮิวแมนไรตส์ วอทช์” เผยแพร่รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ปี 2564 ชี้ยังมีการละเมิดสิทธิฯ ใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับในอุตสาหกรรมประมงไทยจริง

ตามที่องค์กรฮิวแมนไรตส์ วอทช์ (Human Rights Watch: HRW) เผยแพร่รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนทั่วโลก ครั้งที่ 31 ประจำปี 2564 (World Report 2021) ซึ่งมีการนำเสนอสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในช่วงปี 2563 หลายประเด็น โดยในประเด็นผู้ลี้ภัย ผู้แสวงหาที่พักพิง และแรงงานข้ามชาติ มีการรายงานว่า “แม้ว่ารัฐบาลจะดำเนินการปฏิรูปอุตสาหกรรมประมง แต่ยังคงมีแรงงานข้ามชาติจำนวนมากที่ต้องเผชิญกับการบังคับใช้แรงงาน การตกเป็นแรงงานขัดหนี้ของนายหน้า จัดหางาน การไม่สามารถเปลี่ยนนายจ้างได้ การได้รับค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำ และการได้รับค่าจ้างล่าช้าเป็นเวลาหลายเดือน โดยในปี 2563 รัฐบาลสหรัฐอเมริกายังกระบุให้สินค้าจากอุตสาหกรรมประมงไทยอยู่ในรายการสินค้าที่ผลิตโดยแรงงานเด็กและแรงงานบังคับ (List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor)”

เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2564 กสม.ได้พิจารณารายงานสถานการณ์ดังกล่าวแล้วเห็นว่า ประเด็นที่มีการกล่าวอ้างว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิแรงงาน อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ กสม. จึงมีมติให้มีการตรวจสอบ โดยมีหนังสือสอบถามข้อเท็จจริงไปยังหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่และรับฟังข้อเท็จจริงจากองค์กรภาคประชาสังคม ผู้แทนของสมาคมการประมง องค์กรฮิวแมนไรตส์ วอทช์ ประจำภูมิภาคเอเชีย รวมถึงพยานบุคคลและตัวแทนแรงงานข้ามชาติ

จากการตรวจสอบพบว่า เรื่องการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับในอุตสาหกรรมประมง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติห้ามมิให้จ้างเด็กอายุต่ำกว่า 15 เป็นลูกจ้าง ส่วนกรณีที่มีการจ้างเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ให้นายจ้างต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยเคร่งครัด ในขณะที่งานประมงทะเลนั้น กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ห้ามนายจ้างจ้างลูกจ้างที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานในเรือประมง ซึ่งจากการตรวจสอบเห็นว่า ในปี 2563 ไม่พบข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดในเรือประมง แต่ยังคงเกิดขึ้นในกิจการต่อเนื่องเกี่ยวกับการทำประมงและภาคการบริการ ซึ่งมีการจ้างแรงงานเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี และให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงานในระหว่างเวลา 22.00 – 06.00 น. อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยอยู่

ระหว่างการดำเนินคดี หรือกรณีกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงประโยชน์จากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ซึ่งมีผู้เสียหายเป็นเด็กหญิงสัญชาติกัมพูชา โดยผู้กระทำไม่ใช่บุคคลสัญชาติไทย

ส่วนกรณีการใช้แรงงานบังคับ ปัญหาที่เกิดขึ้นในปี 2563 มีลักษณะที่เข้าข่ายการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ให้การช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบการถูกแสวงประโยชน์ด้วยการบังคับใช้แรงงานในงานประมง หรือกรณีกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ รายงานว่า มีคดีที่ผู้เสียหายมีอายุระหว่าง 22 – 34 ปี แต่กรณีดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดของเรือประมงสัญชาติอื่นและผู้กระทำไม่ใช่บุคคลสัญชาติไทย และหากพิจารณาตาม “ตัวชี้วัดภาวะแรงงานบังคับ” ซึ่งจัดทำโดยโครงการปฏิบัติการพิเศษขององค์การแรงงานระหว่างประเทศเพื่อจัดการใช้แรงงานบังคับ (ILO’s Special Action Programme to Combat Forced Labour: SAP-FL) อาทิ การไม่จ่ายค่าจ้าง พบว่ายังคงเกิดกรณีการไม่จ่ายค่าจ้างให้แก่แรงงานข้ามชาติที่ทำงานในเรือประมง อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และเข้าข่ายการบังคับใช้แรงงานตามเกณฑ์ตัวชี้วัดภาวะแรงงานบังคับข้างต้น

สำหรับการแก้ไขปัญหาข้างต้นนั้น รัฐบาลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แม้การดำเนินการจะยังไม่สามารถจัดการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับได้อย่างสมบูรณ์ แต่ก็ถือว่ามีความก้าวหน้าทั้งในเชิงของการป้องกัน ยับยั้ง และจัดปัญหาให้มีจำนวนลดน้อยลง รวมทั้งมีกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดมากขึ้น มีความพยายามเพื่อถอดสินค้าไทยออกจากรายการสินค้าที่ผลิตโดยแรงงานเด็กและแรงงานบังคับ (List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor) โดยมีนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีกระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลัก

อย่างไรก็ตาม การใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับในอุตสาหกรรมประมงไทยเป็นปัญหาสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏมาโดยตลอดและส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติซึ่งมีจำนวนมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ กสม. ในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2564 จึงมีมติให้มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ สรุปได้ดังนี้

(1) ให้คณะกรรมการนโยบายการประมงแห่งชาติ คณะกรรมการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับอย่างเคร่งครัด โดยไม่เลือกปฏิบัติ พร้อมกันนี้ ต้องปรับมาตรการในการดำเนินการให้สามารถรองรับกับสถานการณ์แทรกซ้อนอื่น ๆ ได้ด้วย โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

(2) ให้กระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ ผู้ประกอบการเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการป้องกันการจ้างแรงงานเด็กและแรงงานบังคับ

(3) คณะกรรมการระดับชาติเพื่อจัดการใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย ต้องเปิดโอกาสและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคมมีบทบาทในการตรวจสอบปัญหาการใช้แรงงานเด็กและแรงงานบังคับในอุตสาหกรรมประมง อ้อย เครื่องนุ่งห่ม และอุตสาหกรรมอื่น ๆ อย่างรอบด้าน นอกจากการตรวจสอบโดยหน่วยงานของรัฐ

ทั้งนี้ จะได้เผยแพร่รายงานนี้ให้ประชาชนได้รับทราบเป็นการทั่วไปด้วย

2. กสม.ลงพื้นที่จังหวัดภูเก็ตพบประชาชนจำนวนมากเข้าไม่ถึงสิทธิในสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ขณะที่พี่น้องสู่วงัยไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้กว่าสามสิบปี แม้อยู่ในกรุงเทพ

เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2564 นางปรีดา คงแป้น กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ลงพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ตามที่ประชาชน 19 ชุมชนได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ว่าไม่สามารถเข้าถึงระบบไฟฟ้าและน้ำประปาได้ ซึ่งชุมชนดังกล่าวกระจายอยู่ทั้ง 3 อำเภอของจังหวัดภูเก็ต เช่น ชุมชนกิ่งแก้ว ชุมชนราไวย์ ชุมชนโหนดทรายทอง ชุมชนหินลูกเดียว และชุมชนสระต้นโพธิ์ จากการรับฟังข้อเท็จจริงจากผู้แทนเครือข่ายสิทธิชุมชนพัฒนาภูเก็ตและตรวจสอบสภาพพื้นที่พบว่า บางส่วนเป็นพื้นที่ที่มีข้อพิพาทระหว่างเอกชนด้วยกัน ขณะที่บางส่วนเป็นพื้นที่ของรัฐ ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสภาพปัญหาในภาพรวมพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดิน จึงขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและส่งผลกระทบต่อเนื่องในการเข้าถึงสิทธิในการใช้ไฟฟ้าและน้ำประปา

ประชาชนเหล่านี้ไม่สามารถยื่นคำร้องขอใช้ไฟฟ้าและน้ำประปาได้เพราะไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ หรือหากขอใช้ได้ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าอัตราปกติ ทำให้ต้องใช้วิธีการฟางกระแสไฟฟ้าและน้ำประปาจากบ้านหลังอื่น โดยต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนที่สูงกว่าประชาชนทั่วไป 3 – 4 เท่า โดยบางส่วนเป็นหนี้ค่าไฟฟ้าสะสมหลายเดือนและถูกตัดกระแสไฟฟ้า นอกจากนี้ ยังไม่สามารถขอรับสิทธิช่วยเหลือจากรัฐได้โดยตรง เช่น การขอลดค่าน้ำค่าไฟในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทั้งนี้ มีประชาชนได้รับผลกระทบมากกว่า 2,000 ครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ขาดโอกาสในการเข้าถึงความช่วยเหลือจากรัฐและมีรายได้น้อย

“กสม. มีความห่วงใยประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการเข้าไม่ถึงไฟฟ้าและน้ำประปาทั้ง 19 ชุมชน ซึ่งถือเป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนควรได้รับและเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดหาให้ตามรัฐธรรมนูญ” นางปรีดา คงแป้น กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กล่าวและว่า จะเสนอรายงานการลงพื้นที่และรับฟังปัญหาของประชาชนในครั้งนี ต่อที่ประชุม กสม. เพื่อพิจารณา ตลอดจนมีข้อเสนอแนะไปยังรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนต่อไป

ก่อนหน้านี เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2564 นายวสันต์ ภัยหลิกดิ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ลงพื้นที่แขวงท่าแร่ เขตบางเขน กรุงเทพฯ เพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและรับฟังปัญหากรณีผู้ร้องรายหนึ่ง อายุ 61 ปี ประกอบอาชีพทำสวน อาศัยอยู่กับพี่สาวอายุ 73 ปี ขอความช่วยเหลือมายัง กสม. เนื่องจากที่ดินซึ่งอาศัยมาตั้งแต่เกิดถูกหมู่บ้านจัดสรรล้อมรอบ ไม่มีทางออกสู่สาธารณะทำให้ไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้นานกว่าสามสิบปี โดยผู้ร้องต้องรองน้ำฝนใส่โอ่งและใช้สารส้มทำให้น้ำตกตะกอนเพื่อใช้อุปโภคบริโภค และใช้เทียนไขช่วยให้แสงสว่าง นอกจากนี้ยังได้รับความลำบากในการเดินทางเข้าออก โดยต้องปีนบันไดข้ามกำแพงรั้วคอนกรีตของหมู่บ้านจัดสรร ขนาดความสูง 1.75 เมตร เพื่อผ่านไปทางสาธารณะ ทำให้ได้รับความยากลำบากในการใช้ชีวิตประจำวัน

กรณีดังกล่าว กสม. ได้ประสานไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือ ทั้งในเรื่อง ไฟฟ้า น้ำประปา และทางเข้าออก ตลอดจนการให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ แล้ว ซึ่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตบางเขนก็ได้ร่วมลงพื้นที่ และจะหารือกับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาทางบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ร้อง และหาทางแก้ไขปัญหาคืบต่อไป

“เรื่องนี้เป็นเรื่องสิทธิที่จะเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนที่รัฐจะต้องจัดหรือดำเนินการให้มีอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามที่มาตรา 56 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันระบุไว้ นอกจากนั้นยังเป็นเรื่องสิทธิที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีอีกด้วย” นายวสันต์ ภัยหลิกดิ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติกล่าว

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

24 พฤศจิกายน 2564